

Leest Vlaanderen zoals Nederland? Vergelijking van technisch lezen aan de hand van de Drie-Minuten-Toets en de AVI-toetskaarten

Deze tekst is gebaseerd op het artikel “Vergelijking van de resultaten op de Drie-Minuten-Toets en de AVI-toetskaarten van 2009 tussen Nederland en Vlaanderen” door Leysen, Noé, Van Den Broeck, Loncke, Liekens, Lowette, Van Den Eynden, Keuning en Geudens dat is ingediend bij het tijdschrift Logopedie van de VVL.

De Drie-Minuten-Toets (DMT) en de AVI-toetskaarten van Cito (Jongen & Krom 2009) zijn instrumenten om technisch lezen op woordniveau en tekstniveau na te gaan. Ze worden in Nederland en Vlaanderen frequent gebruikt in het onderwijs en in de logopedische praktijk.

De DMT en AVI-toetskaarten hebben vier verschillende doelen:

1. niveaubepaling;
2. progressiebepaling;
3. selectie van de leesstof;
4. probleemanalyse (Krom e.a. 2010).

Wat niveaubepaling betreft, maken we een onderscheid tussen criteriumgerichte en normgerichte niveaubepaling.

1. *Niveaubepaling* – De AVI-toetskaarten zijn in sé criteriumtoetsen. Ze testen of een bepaalde AVI-kaart beheerst is, op basis van ‘leestempo’ en ‘leesnauwkeurigheid’

(Struiksma, Van der Leij & Viejra 2012). De hoogst beheerste kaart duidt het AVI-niveau van een leerling aan. Is een kaart niet beheerst, dan wordt een onderscheid gemaakt tussen ‘instructieniveau’ en ‘frustratieniveau’. Normgerichte niveaubepaling is bij AVI mogelijk doordat de 25% hoogst en laagst scorende leerlingen geïdentificeerd kunnen worden op basis van normreferenties. De DMT laat geen criteriumgerichte interpretatie of bepaling van het AVI-niveau toe. Normgerichte niveaubepaling kan wel door omzetting van de ruwe toetsscore in een landelijk bepaald vaardigheidsniveau.

2. *Progressiebepaling* – De DMT en AVI-toetskaarten kunnen de evolutie van een leerling in kaart brengen. Scores op verschillende toetskaarten en op verschillende afnamemomenten kunnen onderling vergeleken worden om vooruitgang, achteruitgang of stagnatie te bepalen (Jongen & Krom 2009).
3. *Selectie van leesstof* – De AVI-toetskaarten zijn initieel bedoeld om hulp te bieden bij het selecteren van leesmateriaal. Ze laten toe om het oefenniveau van leerlingen te bepalen, aangezien ook de technische leesmoeilijkheid van een tekst met een AVI-niveau uitgedrukt kan worden. Aan de hand van de DMT is selectie van leesstof niet mogelijk.
4. *Probleemanalyse* – Ten slotte bieden DMT en AVI-toetskaarten een hulp bij het opstellen van een probleemanalyse van een leerling. De verhouding tussen leestempo en leesnauwkeurigheid, het type leesfouten of specifieke woordcategorieën kunnen geanalyseerd worden.

In deze studie concentreren we ons op het doel van niveaubepaling. De toetsen zijn ontwikkeld en genormeerd op basis van een Nederlandse proefgroep. De vraag is of deze normen rechtstreeks te vertalen zijn naar een Vlaamse situatie. Verschillen in structuur, inhoud of aanpak van het leesonderwijs zouden ervoor kunnen zorgen dat de gemiddelde Nederlandse leerling een lagere of hogere leesvaardigheid heeft dan de doorsnee Vlaamse leerling. De huidige studie gaat na of de resultaten van lagereschoolkinderen in Nederland en Vlaanderen op de DMT en de AVI-toetskaarten van 2009 vergelijkbaar zijn.

De DMT en de AVI-toetskaarten werden begin 2011 afgenomen bij 1.461 lagereschoolkinderen van leerjaar 1 tot 6 (groep 3 tot 8), verspreid over elf Vlaamse scholen voor gewoon lager onderwijs. De data uit onze studie werden vergeleken met de Nederlandse normgegevens, verzameld door Cito. De representativiteit van de Vlaamse steekproef werd nagegaan op het vlak van ‘leeftijd’, ‘seks’, ‘etniciteit’, ‘onder-

wijsnet' en 'regio', door een vergelijking te maken met cijfers van het Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2012a,b). Qua 'leeftijd' en 'seks' is er geen significant verschil tussen de steekproef en de populatie. De samenstelling van de steekproef is geen optimale weerspiegeling van de populatie op het vlak van 'ethniciteit', 'onderwijsnet' en 'regio'. De gevonden resultaten dienen daarom met voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

Uit de studie blijkt dat Vlaamse leerlingen minder goed technisch lezen op woord- en tekstniveau dan Nederlandse. Vergelijking van technisch lezen op woordniveau aan de hand van de DMT toont in elk van de leerjaren/groepen een significant verschil in het nadeel van de Vlaamse leerlingen. De Nederlandse normen van de DMT blijken dus te streng voor de Vlaamse populatie.

Uit de analyses van AVI voor technisch lezen op tekstniveau blijkt dat het gemiddelde leestempo in Vlaanderen significant lager ligt dan in Nederland, met uitzondering van het vierde leerjaar (groep 6). Vlaamse leerlingen lezen dus gemiddeld minder woorden per seconde dan hun Nederlandse leeftijdsgenoten. Vergelijking van gemiddelde leesnauwkeurigheid op tekstniveau bij AVI toont aan dat de Vlaamse leerlingen van het eerste en tweede leerjaar (groep 3 en 4) significant meer fouten lezen dan hun Nederlandse leeftijdsgenoten. Bekijken we per leerjaar/groep de indeling in beheersings-, instructie- en frustratieniveau, dan blijkt dat significant minder Vlaamse dan Nederlandse leerlingen het AVI-niveau, behorend bij dat leerjaar/groep, beheersen. Alleen in het vierde leerjaar (groep 6) is er geen significant verschil.

Het is af te raden om de lat voor Vlaamse lezers lager te leggen dan voor Nederlandse lezers. Toch roepen de resultaten op tot een genuanceerde interpretatie van de Nederlandse normtabellen in Vlaanderen. Een aantal Vlaamse leerlingen zal bij gebruik van de Nederlandse normtabellen immers beschouwd worden als (te) zwakke lezer en mogelijk in de hulpverlening terechtkomen, terwijl ze in vergelijking met een Vlaamse normgroep niet tot de zwakste leerlingen behoren. Daarom wordt momenteel gewerkt aan Vlaamse normtabellen. Hoe dan ook blijven de DMT en AVI-toetskaarten in Vlaanderen bruikbaar. Voor de andere doelen ('criteriumgerichte niveaubepaling', 'progressiebepaling', 'selectie van leesstof' en 'problemanalyse') zijn de DMT en AVI-toetskaarten in Vlaanderen sowieso geschikt.

Goed leren lezen is een cruciale basisvoorwaarde voor de schoolloopbaan en om te kunnen functioneren in de maatschappij (Vernooy 2007). Belangrijk is te weten waarom het technisch leesniveau in Vlaanderen lager ligt dan in Nederland en hoe we het leesniveau kunnen verbeteren.

Een mogelijke oorzaak voor het verschil in technische leesvaardigheid tussen Vlaamse

en Nederlandse kinderen is de mate van voorbereiding op kleuterleeftijd. In Nederland krijgen kinderen in groep 2, in vergelijking met Vlaamse kleuters uit de derde kleuterklas, meer expliciete oefening van voorbereidende lees- en spelvaardigheden (Van Vreckem & Callens 2015). Een lagere voorschoolse geletterdheid in Vlaanderen blijkt ook uit een ouderbevraging, kaderend in PIRLS, een internationaal onderzoek rond leesvaardigheid (Mullis et al. 2007). Dat de nadruk op het leesonderwijs in Vlaanderen wat later ligt dan in Nederland, is merkbaar aan de resultaten van de DMT en AVI-toetskaarten. De Vlaamse leerlingen presteren vooral in het eerste leerjaar (groep 3) minder goed dan de Nederlandse; in de hogere jaren wordt het verschil kleiner.

Ook het aspect ‘leestijd’ in het onderwijs zou het leesniveau kunnen beïnvloeden. In Nederland wordt meer tijd voorzien voor lezen op school dan in Vlaanderen, wat de technische leesvaardigheid ten goede komt. Immers, voor lezen geldt: oefening baart kunst (o.a. Vernooy 2007). Het lijkt cruciaal om een goede voorbereiding in de kleuterschool en voldoende leestijd op school in Nederland te behouden en in Vlaanderen extra te stimuleren.

Referenties

- Jongen, I. & R. Krom (2009). *DMT en AVI. Groep 3 tot en met 8*. Arnhem: Cito.
- Krom, R., I. Jongen, N. Verhelst, F. Kamphuis & F. Kleintjes (2010). “Wetenschappelijke verantwoording DMT en AVI”. Online raadpleegbaar op: toetswijzer.nl.
- Mullis, V., M. Martin, A.M. Kennedy & P. Foy (2007). *PIRLS 2006 International Report. IEA's Progress in International Reading Literacy Study in Primary Schools in 40 Countries*. Boston: TIMSS & PIRLS International Study Center.
- Struiksmā, A., A. van der Leij & J. Vieijra (2012). *Diagnostiek van Technisch Lezen en aanvankelijk spellen*. Amsterdam: VU Uitgeverij.
- Vernooy, K. (2007). *Effectief leesonderwijs nader bekeken. Technisch lezen, woordenschat en leesstrategieën. In samenhang*. Utrecht: PO Raad.
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming (2012a). *Statistisch jaarboek van het Vlaams onderwijs. Schooljaar 2010-2011*. Online raadpleegbaar op: www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken.
- Vlaams Ministerie van Onderwijs en Vorming. (2012b). *Onderwijskansarmoede-indicator en Leerlingenkenmerken. Schooljaar 2010-2011*. Online raadpleegbaar op: www.ond.vlaanderen.be/onderwijsstatistieken.

Vreckem, C. Van & S. Callens (2015). “Vorbereidende lees- en spellingvaardigheden van Vlaamse en Nederlandse kleuters: meer verschillen dan gelijkenissen...”. In: *Logopedie*, 6, p. 31-45.